

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Šeimos išlaikymas

Šeimos išlaikymas

Portugalija

1 Ką praktikoje reiškia sąvokos „išlaikymas“ ir „išlaikymo pareiga“? Kokie asmenys turi mokėti išlaikymo išmoką kitam asmeniui?

„Išlaikymo“ sąvoka suprantama kaip apimanti viską, kas yra reikalinga pagrindiniams asmens pragyvenimo, apsirūpinimo būstu ir apsirūpinimo poreikiams tenkinti. Nepilnamečio vaiko atveju išlaikymas taip pat apima ugdymo ir mokymo poreikius.

Toliau nurodyti asmenys pagal įstatymus privalo mokėti išlaikymą (tokia pirmumo tvarka, kaip čia nurodyta):
sutuoktinis arba buvęs sutuoktinis;

tiesiosios žemutinės linijos giminaičiai (palikuonys);

tiesiosios aukštesnės linijos giminaičiai;

broliai ir seserys;

dėdės ir tetos, kol išlaikomas asmuo yra nepilnametis;

patėvis ir pamotė savo nepilnamečiams povaikiams, kuriuos jie globoja arba globojo sutuoktinio mirties momentu.

Be pirmiau nurodytų atvejų, kuriais išlaikymo prievolė yra nustatyta įstatymų, išlaikymo prievolių taip pat gali atsirasti dėl palikimo (testamentinė išskirtinė) arba pagal sutartį.

Apskritai, esminės taisyklės dėl išlaikymo prievolių yra nustatytos [Civilinio kodekso](#) 2003–2023 straipsniuose.

2 Iki kokio amžiaus vaikas gali gauti išlaikymą? Ar skiriasi nuostatos dėl nepilnamečių ir suaugusiųjų išlaikymo?

Nepilnametis gali gauti išlaikymą iki pilnametystės. Pilnametystės sulaukiama sukakus 18 metų. 16–18 metų amžiaus vaikai gali tapti emancipuoti, jeigu sudaro santuoką.

Vaiko ir suaugusiojo išlaikymui taikomos skirtingos materialinės teisės normos: suaugusiojo išlaikymas apima tik pragyvenimo ir aprūpinimo būstu bei drabužiais išlaidas, o vaiko išlaikymas kartu su šiomis išlaidomis taip pat apima ugdymo ir mokymo išlaidas.

Jeigu pilnamečiu tapęs arba emancipuotas vaikas nusprendžia tęsti savo profesinį rengimą ar studijas, jis gali savo tėvams iškelti išlaikymo bylą. Šiuo atveju išlaikymas apima ne tik jo pragyvenimo ir aprūpinimo būstu ir drabužiais išlaidas, bet ir studijų bei profesinio rengimo išlaidas. Šių išlaikymo išmokų mokėjimo trukmė nustatoma susitarimu arba sprendimu. Šiuo sprendimu nustatoma atitinkama pagrįsta profesinio rengimo arba studijų trukmė.

Pirmiau aprašytomis išimtinėmis aplinkybėmis, kai pilnametis vaikas tęsia mokslus, prie šio suaugusio asmens išlaikymo išlaidų priskiriamos studijų ir mokymo išlaidos. Visų pirma, pagal įstatymus daroma prielaida, kad tuo atveju, kai reikalaujama pilnamečio vaiko išlaikymo, iki tam vaikui sukaks 25 metai, lieka galioti išlaikymo išmoka, kuri buvo nustatyta, kai vaikas dar buvo nepilnametis. Šiuo atveju tam iš tėvų, kuris yra atsakovas, tenka įrodyti, kad išlaikymo išmoka, kuri buvo nustatyta, kai vaikas buvo nepilnametis, yra nebereikalinga arba perteklinė nuo tada, kai vaikas sulaukė pilnametystės.

Visų pirma, materialinės teisės normos dėl nepilnamečių, suaugusių arba emancipuotų vaikų išlaikymo yra nustatytos [Civilinio kodekso](#) 1878–1880 ir 1905 straipsniuose.

Taip pat kai kuriais atvejais skiriasi civilinio proceso teisės normos, kurios taikomos nustatant ir vykdant vaiko ir suaugusio asmens išlaikymo prievoles.

Taikytinų proceso teisės normų skirtumai bus paminėti atsakymuose į 3 ir 10 klausimus.

3 Ar tam, kad asmeniui būtų skirtas išlaikymas, jis turi kreiptis į kompetentingą valdžios instituciją ar teisumą? Kokius svarbiausius dalykus reikėtų žinoti apie šią procedūrą?

Atsakymas į šį klausimą skiriasi priklausomai nuo toliau išdėstytų aplinkybių.

Vaiko išlaikymo ir sutuoktinių išlaikymo nustatymas, kai yra sudarytas pradinis susitarimas

Asmuo, kuris privalo mokėti išlaikymą, ir (arba) asmuo, kuris turi teisę gauti išlaikymą, gali susitarti dėl išlaikymo nustatymo. Vaiko išlaikymo arba sutuoktinių išlaikymo atveju šalis gali prašyti tokį susitarimą patvirtinti teisme arba dalyvaujant civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūniui (portug. *Conservador do Registo Civil*), priklausomai nuo to, ar yra toliau apibūdintos aplinkybės.

Net ir santuokos nutraukimo, kuris vyksta ginčo teisenos tvarka, atveju galima pasiekti susitarimą dėl nepilnamečių vaikų išlaikymo. Tokiu atveju teisme per procesą, kuriuo nustatoma tėvų pareigų vykdymo tvarka, turi būti prašoma patvirtinti susitarimą dėl nepilnamečių vaikų išlaikymo. Tolesnėje dalyje apibūdinti pagrindiniai šių procesų elementai.

Kai santuoka nutraukiama abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno prašoma patvirtinti susitarimą dėl sutuoktinių išlaikymo ir (arba) nepilnamečių vaikų išlaikymo. Šis pareigūnas turi išimtinę jurisdikciją dėl tokių procedūrų, ir jos gali būti pradėdamos bet kurioje civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje. Dėl vaiko išlaikymo susitarimų savo išankstinę nuomonę turi pareikšti prokuroras teisme, kurio jurisdikcijos teritorijoje yra atitinkama procesą pradėjusi civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga. Jeigu šis susitarimas patvirtinamas, priimamas sprendimas nutraukti santuoką. Jeigu šis susitarimas nepatvirtinamas, santuokos nutraukimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu procesas perduodamas teismui ir jame nagrinėjama santuokos nutraukimo bendru sutikimu byla. Šiuo atveju teismas turi pareigą įvertinti ir patvirtinti susitarimus dėl vaiko išlaikymo arba sutuoktinių išlaikymo.

Tos pačios taisyklės taikomos teisiškai įforminto gyvenimo skyriui (separacijos) ir santuokos paskelbimo niekine arba pripažinimo negaliojančia atvejais.

Jeigu yra sudarytas susitarimas (net jei tai nesusiję su santuokos nutraukimo ar separacijos byla), tėvai tą susitarimą dėl tėvų pareigų ar bet kokius jo pakeitimus privalo pateikti patvirtinti civilinės būklės aktus registruojančiai įstaigai panašia tvarka į tą, kuri išdėstyta pirmiau.

Išlaikymo nustatymas, kai nėra pradinio susitarimo

Tėvų teikiamas nepilnamečių vaikų išlaikymas

Tuo atveju, kai santuoka nutraukiama be kito sutuoktinio sutikimo, nustatyti vaiko išlaikymą turi būti prašoma per teisme pradėtą procesą dėl globos teisių, kurio paskirtis – nustatyti tėvų pareigų vykdymo tvarką. Po to tėvai gali prašyti patvirtinti susitarimą dėl tėvų pareigų. Jeigu tokio susitarimo nėra arba jis nepatvirtintas, prokuroras prašo nustatyti tėvų pareigų vykdymo tvarką. Ši procedūra vyksta teisme. Į teismo posėdį šaukiami tėvai, taip pat gali būti kviečiamas atvykti nepilnametis vaikas ir kiti giminaičiai. Jeigu tame posėdyje nepavyksta pasiekti susitarimo, teisėjas nustato laikinąją tėvų pareigų vykdymo tvarką, ir šalims nurodoma naudotis tarpininkavimu arba dalyvauti specializuotame dalykiniame posėdyje. Jeigu vis vien nepavyksta pasiekti susitarimo, tėvų prašoma pateikti savo procesinius pareiškimus ir įrodymus. Po to vyksta įrodymų priėmimo etapas, bylos nagrinėjimas ir sprendimo priėmimas.

Tos pačios taisyklės taikomos teisiškai įforminto gyvenimo skyriui (separacijos) ir santuokos paskelbimo niekine arba pripažinimo negaliojančia atvejais.

Tėvų arba kitų asmenų prievolė mokėti vaiko išlaikymą

Vaiko išlaikymas taip pat gali būti nustatomas nagrinėjant globos teisių bylą dėl vaiko išlaikymo, kai, pvz., turi būti pradėtas procesas prieš asmenis, privalančius mokėti tokį išlaikymą būtent šiuo tikslu. Dar vienas tokios bylos tikslas – pakoreguoti anksčiau nustatytą išlaikymą. Šis procesas vyksta teisme. Pirmiausia pateikiamas prašymas ir prie jo pridedami dokumentai: pažymos, kuriose nurodomas vaiko ir atsakovo giminystės laipsnis arba ryšys; kai taikytina, anksčiau priimto teismo sprendimo dėl nustatytos išlaikymo tvarkos patvirtinta kopija; liudytojų sąrašas. Atsakovui įteikiamas šaukimas į teismą. Tada sušaukiamas teismo posėdis, kuriame siekiama šalių susitarimo. Jeigu susitarti nepavyksta, dėstomi gynybos argumentai, vyksta liudytojų apklausa, bylos nagrinėjimas ir sprendimo priėmimas.

Pilnamečio arba emancipuoto vaiko išlaikymas

Pilnamečio arba emancipuoto vaiko išlaikymo nustatymo procesas gali būti pradėdamas bet kurioje civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje, pateikus prašymą, kuriame nurodomos faktinės aplinkybės ir teisinis pagrindas. Prie prašymo privaloma pridėti dokumentinius įrodymus ir nurodyti visus kitus įrodymus. Atsakovui įteikiamas šaukimas į teismą. Jeigu jis neprieštarauja, prašymas patenkinamas ir civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno sprendimu nustatomas išlaikymas. Jeigu atsakovas prieštarauja, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas stengiasi sutaikinti šalis. Jeigu paaiškėja, kad susitaikymas neįmanomas, civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūnas parengia bylą ir ją perduoda nagrinėti kompetentingam teismui.

Jeigu jau yra teismo byla, kurioje nustatytas nepilnamečio vaiko išlaikymas, prašymas nustatyti vaiko, kuris nuo tada sulaukė pilnametystės arba tapo emancipuotas, išlaikymą pridedamas prie ankstesnės bylos ir nagrinėjamas tame pačiame teisme, o ne civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje.

Sutuoktinių ir buvusių sutuoktinių išlaikymas

Kai nėra sudaryto pradinio susitarimo, byla dėl sutuoktinių arba buvusių sutuoktinių išlaikymo keliami teisme. Šio proceso forma yra ieškinys dėl išlaikymo pripažinimo, ir jo eiga yra tokia pati, kaip toliau aprašyta suaugusiųjų išlaikymo atveju.

Suaugusiojo išlaikymas

Kitais, nei pirmiau nurodyti, atvejais suaugusio asmens išlaikymo nustatymo procesas pradėdamas teisme (pvz., kai išlaikymo reikalavimą vaikams pateikia vienas iš tėvų). Šio proceso forma yra išlaikymo konstatuojamojo sprendimo priėmimas. Jis pradėdamas pateikiant pradinį prašymą teismui.

Šiame prašyme jį teikianti šalis turi nurodyti teismą, kuriame pareiškiamas ieškinys, nurodyti bylos šalis, jų vardus ir pavardes, gyvenamąsias vietas arba registruotas buveines ir, kai įmanoma, jų profesijas ir darbo vietas, taip pat nurodyti proceso formą, paaiškinti faktines aplinkybes ir teisinius pagrindus, kuriais pagrįstas ieškinys, suformuluoti prašymą ir nurodyti ieškinio sumą. Prašymo pabaigoje pateikiamas liudytojų sąrašas ir kiti reikiami įrodymai. Prie pradinio prašymo turi būti pridedami dokumentai, kuriais įrodoma, kad iš anksto sumokėtas pradinis teismo mokeskis; taip pat, jeigu ieškoviui atstovauja advokatas, pridedamas jo įgaliojimas. Kitu atveju prie prašymo galima pridėti dokumentą, kuriuo įrodoma, kad suteikta teisinė pagalba.

Jeigu yra paskirtas advokatas, pradinis prašymas pateikiamas elektroninėmis priemonėmis užpildant formą tinklalapyje [Citius \(mj.pt\)](#), pagal ten išdėstytas procedūras ir nurodymus. Jeigu šalis neturi jai atstovaujančio teisinio atstovo, ji gali pateikti prašymą teismo kanceliarijoje vienu iš šių būdų: įteikti asmeniškai, atsiųsti registruotu laišku arba atsiųsti faksu.

Atsakovui įteikiamas šaukimas į teismą. Jeigu svarstant bylą nepasiekiamas susitarimo, tolesni privalomi etapai yra gynybos argumentų dėstymas, preliminaros nutarties (portug. *saneamento*) paskelbimas, įrodymų priėmimo etapas, bylos nagrinėjimas ir teismo sprendimo priėmimas.

Priklausomai nuo pirmiau nurodytų atvejų, išlaikymo nustatymo proceso teisės normos yra:

dėl civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos – pateiktos 2001 m. spalio 13 d. [Įstatyminio dekreto Nr. 272/2001](#) 5–20 straipsniuose ir

[Civilinės būklės aktų registracijos kodekso 274A–274-C](#) straipsniuose;

dėl teismų – pateiktos 2015 m. rugsėjo 8 d. [Įstatymo Nr. 141/2015](#) 45–47 straipsniuose (vaikų išlaikymas) ir [Civilinio proceso kodekso](#) 548 straipsnyje ir 550 ir tolesniuose straipsniuose (asmens, privalantis teikti išlaikymą), 931 ir 994 straipsniuose (išlaikymas, mokėtinas sutuoktiniui separacijos arba santuokos nutraukimo atveju), 989 straipsnyje (pilnamečių arba emancipuotų vaikų išlaikymas).

4 Ar prašymą galima pateikti giminaičio (jei taip, koks glaudus turi būti giminystės ryšys) arba vaiko vardu?

Vaiko išlaikymo atveju prašymą gali pateikti vaiko teisinis atstovas, prokuroras, asmuo, kuriam suteiktos vaiko globos teisės, arba švietimo ar globos įstaigos, kuriai patikėtas tas vaikas, direktorius. Prokurorą apie poreikį nustatyti vaiko išlaikymą gali informuoti bet kuris asmuo (2015 m. rugsėjo 8 d.

[Įstatymo Nr. 141/2015](#) 45 straipsnis).

Dėl neveiksnių suaugusiųjų išlaikymo procesą gali pradėti tokio asmens teisinis atstovas ([Civilinio proceso kodekso](#) 16 straipsnis).

Išskyrus šiuos neveiksnumo atvejus, procesą dėl suaugusiųjų arba emancipuotų vaikų išlaikymo turi pradėti jie patys arba jų paskirtas teisinis atstovas ar advokatas, kuriam jie suteikė įgaliojimą pradėti procesą.

Tačiau dėl pilnamečių vaikų teisėje yra nustatyta ši konkreti nuostata: tas iš tėvų, kuris prisiima pagrindinę atsakomybę apmokėti negalinčių savimi pasirūpinti pilnamečių arba emancipuotų vaikų išlaidas, gali reikalauti, kad kitas iš tėvų taip pat prisidėtų prie tų pilnamečių vaikų pragyvenimo ir mokslų finansavimo.

Šis įnašas gali būti visas arba iš dalies skiriamas pilnamečiams arba emancipuotiems vaikams, kai taip nusprendžia teisėjas arba dėl to susitaria tėvai ([Civilinio proceso kodekso](#) 989 straipsnis).

5 Jei asmuo ketina pareikšti ieškinį, kaip jam sužinoti, kuris teismas yra kompetentingas?

Vaiko išlaikymas

Apygardos šeimos ir nepilnamečių bylų teismas (portug. *Tribunal de Comarca, Juízo de Família e Menores*) turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl apsaugos priemonių, kurių tikslas – nustatyti tėvų pareigų vykdymo tvarką ir vaiko išlaikymą. Jeigu šeimos ir nepilnamečių bylų teismo ten nėra, byla iš esmės nagrinėjama apygardos teisme (portug. *Tribunal de Comarca*), vietos teisme (*Juízo Local*) arba bendrosios kompetencijos teisme (*Juízo de Competência Genérica*).

Siekiant nustatyti, kuris iš minėtų teismų turi teritorinę jurisdikciją, taikomos toliau išdėstytos taisyklės. Iš esmės jurisdikciją turi tos vietos, kurioje vaikas gyvena proceso pradžios metu, teismas.

Jei vaiko gyvenamoji vieta nežinoma, jurisdikciją turi tėvų pareigų turėtojų gyvenamosios vietos teismas.

Jeigu tėvų pareigų turėtojai gyvena skirtingose vietose, jurisdikciją turi to asmens, kuriam suteiktos vaiko globos teisės, gyvenamosios vietos teismas, o jeigu nustatyta bendra globa – asmens, su kuriuo gyvena vaikas, gyvenamosios vietos teismas.

Jei kuri nors byla yra susijusi su dviem ar daugiau vaikų, kurie yra tų pačių tėvų vaikai ir gyvena skirtingose apygardose, jurisdikciją turi tos vietos, kurioje gyvena dauguma tų vaikų, teismas. Jeigu visos aplinkybės yra vienodos, jurisdikciją turi teismas, kuriame ieškinys dėl išlaikymo pateiktas pirmąja instancija.

Jeigu proceso pradžios metu vaikas negyvena Portugalijoje, jurisdikciją turi ieškovo arba atsakovo gyvenamosios vietos teismas; jeigu ieškovas ir atsakovas taip pat gyvena užsienyje ir Portugalijos teismas turi tarptautinę jurisdikciją, bylą nagrinėja Lisabonos apygardos šeimos ir nepilnamečių bylų teismas (portug. *Tribunal da Comarca de Lisboa, Juízo de Família e Menores*), nes šis teismas turi teritorinę jurisdikciją Lisabonos savivaldybėje.

Pilnamečių vaikų išlaikymas

Bet kuri civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga turi kompetenciją pradėti procesus dėl pilnamečių vaikų išlaikymo. Ši kompetencija netaikoma tik tuo atveju, jeigu jau yra teismo byla, kurioje nustatytas vaiko išlaikymas. Pastaruoju atveju prašymas nustatyti vaiko, kuris nuo tada tapo pilnametis arba emancipuotas, išlaikymą prijungiamas prie esamos bylos ir nagrinėjamas tame teisme.

Sutuoktinių arba buvusių sutuoktinių išlaikymas

Byla dėl sutuoktinių arba buvusių sutuoktinių išlaikymo nustatymo keliama atsakovo gyvenamosios vietos apygardos šeimos ir nepilnamečių bylų teisme. Jeigu šeimos ir nepilnamečių bylų teismo nėra, bylą iš esmės nagrinėja apygardos vietinis arba bendrosios kompetencijos teismas.

Suaugusiojo išlaikymas

Kitaip nei pirmiau nurodytais atvejais, byla dėl suaugusiojo išlaikymo nustatymo iškeliama apygardos teisme: centriniame civilinių bylų teisme (jeigu ieškinių suma viršija 50 000 EUR); vietos teisme arba bendrosios kompetencijos teisme, kur toks teismas yra (jeigu ieškinių suma neviršija 50 000,00 EUR). Iš teritorinės perspektyvos jurisdikciją turi atsakovo gyvenamosios vietos teismas.

Išlaikymo prievolės vykdymas

Toliau nurodyti teismai turi jurisdikciją pradėti specialius išlaikymo vykdymo procesus tuo atveju, kai vėluojama mokėti išlaikymą.

Jeigu byla, kurioje nustatytas išlaikymas, buvo nagrinėjama apygardos šeimos ir nepilnamečių bylų teisme (portug. *Tribunal de Comarca, Juízo de Família e Menores*), specialią išlaikymo vykdymo bylą nagrinėja šis teismas, kaip tos bylos dalį (prie jos turi būti prijungiamas vykdymo prašymas).

Jeigu byla, kurioje nustatytas išlaikymas, buvo nagrinėjama apygardos centriniame civiliniame teisme (portug. *Tribunal de Comarca, Juízo Central Cível*), jurisdikciją dėl specialaus išlaikymo vykdymo proceso turi vykdymo bylų teismas (*Secção de Execução*), kuris būtų kompetentingas, jeigu atitinkama byla nebūtų dėl jos piniginės vertės priskirta centrinio teismo jurisdikcijai.

Ten, kur nėra vykdymo bylų teismo, centrinis civilinis teismas, kuriame nagrinėtas atitinkamas ieškinyš dėl išlaikymo pripažinimo, turi jurisdikciją dėl specialaus vykdymo užtikrinimo, ir šiuo atveju vykdymas užtikrinamas šio proceso tvarka.

Jeigu procesas, kuriame nustatytas išlaikymas, vyko apygardos vietiniame civiliniame ar bendrosios kompetencijos teisme, vykdymas užtikrinamas pagal šį procesą, jeigu prie centrinio teismo nėra vykdymo bylų teismo. Jeigu yra vykdymo bylų teismas (kurio teritorinė jurisdikcija apima bendrosios kompetencijos arba vietinio civilinio teismo, kuriame nagrinėtas ieškinyš dėl atsakomybės pripažinimo, teritoriją), šis teismas turi jurisdikciją dėl specialaus išlaikymo vykdymo proceso.

Dėl teismo sprendimų vykdymo pažymėtina, kad net jeigu vykdymo procesas vyksta ne tame teisme, kuriame priimtas vykdytinas sprendimas, vykdymo prašymas pateikiamas kaip išlaikymo pripažinimo proceso, kuriame priimtas tas teismo sprendimas, dalis. Šiuo atveju, kai jurisdikciją turi vykdymo bylų teismas, sprendimą priėmęs teismas nedelsdamas perduoda vykdymo bylų teismui to sprendimo kopiją, prašymą, kuriuo inicijuotas vykdymas, ir pridedamus dokumentus.

Ta pati taisyklė taikoma tais atvejais, kai vykdymo bylų teismo nėra, o jurisdikciją dėl vykdymo procesų turi vietinis civilinis teismas arba bendrosios kompetencijos teismas.

Jeigu procesas, kurio metu nustatytas išlaikymas, vyko ne teisme, o civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje, teritorinė jurisdikcija dėl specialaus išlaikymo vykdymo nustatoma vadovaujantis šiais principais:

vykdymo byla turi būti iškelta išlaikymo skolininko gyvenamosios vietos teisme; tačiau išlaikymo kreditorius gali rinktis tos vietos, kurioje vykdytina prievolė, teismą, jeigu jis gyvena Lisabonos arba Porto metropolinėje zonoje, o išlaikymo skolininkas gyvena toje pačioje metropolinėje zonoje; kai vykdymas turi būti pradėtas toje vietoje, kurioje gyvena išlaikymo skolininkas, o skolininkas gyvena ne Portugalijoje, tačiau joje turi turto, jurisdikciją turi to turto buvimo vietos teismas.

Dėl dalykinės jurisdikcijos, kai išlaikymo vykdymas grindžiamas civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno sprendimu, taikomos šios taisyklės: Apygardos šeimos ir nepilnamečių bylų teismas turi jurisdikciją rengti sutuoktinių ir buvusių sutuoktinių, vaikų, taip pat pilnamečių ir emancipuotų vaikų išlaikymo vykdymo procesus ir priimti sprendimus šiuose procesuose. Tačiau kadangi šiuo atveju atitinkamą ieškinį dėl išlaikymo pripažinimo nagrinėjo ne šeimos ir nepilnamečių bylų teismas, o civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga, teismai gali nuspręsti, kad jurisdikciją turi apygardos vykdymo bylų teismas.

Jeigu vykdymo bylų teismo nėra, jurisdikciją dėl specialaus išlaikymo vykdymo turi vietinis civilinis arba bendrosios kompetencijos teismas.

Pastaba.

Pirmiau išdėstytos taisyklės dėl jurisdikcijos gali būti tikslinamos atsižvelgiant į nacionalinių teismų pateiktus išaiškinimus.

6 Ar ieškovas, pareikšdamas ieškinį teisme, turi veikti per tarpininką (pvz., advokatą, centrinę ar vietos instituciją ir pan.)? Jeigu ne, kokios yra procedūros?

Vaiko išlaikymo bylose, išskyrus apeliacinį proceso etapą, paprastai nebūtina paskirti advokato. Kai byla nagrinėjama pirmąja instancija, suaugę arba emancipuoti ieškovai (pvz., vaiko globėjas) gali teisme dalyvauti savarankiškai. Tačiau vaikui turi būti paskirtas advokatas, kai vaiko interesai susikerta su jo tėvų, teisinio atstovo arba asmens, kuriam *de facto* priklauso vaiko globa, interesais, taip pat jeigu vaikas, kuris yra pakankamai subrendęs, prašo teismo paskirti jam advokatą.

Kitose išlaikymo bylose taikomi toliau išdėstyti bendrieji principai.

Advokatą paskirti reikia: bylose, kurios patenka į teismų, kuriems taikomi ieškinių sumos apribojimai, jurisdikciją ir kuriose gali būti teikiamas įprastas apeliacinis skundas; bylose, kuriose visada leidžiama pateikti apeliacinį skundą, nepaisant ieškinių sumos; apeliaciniame procese ir bylose, kurias nagrinėja aukštesnės instancijos teismai.

Šiuo metu (2022 m.) apeliacinį skundą įprasta tvarka galima pateikti tik tada, kai bylos vertė viršija teismui, kurio sprendimas skundžiamas, taikytiną ieškinių sumos ribą ir ginčijami sprendimai yra nepalankūs apeliantui tiek, kad jo nuostolis taip pat yra didesnis nei pusė sumos, atitinkančios tam teismui taikytiną ieškinių sumos ribą. Jei kyla abejonų dėl bylų pralaimėjusios šalies patiriamo nuostolio sumos, atsižvelgiama tik į ieškinių vertę. Šis teisinis principas turi įvairių išimčių, kurios nustatytos tose ir kitose konkrečiose teisės nuostatose. 2022 m., kai peržiūrėta ši informacijos suvestinė, atitinkamiems teismams taikytinos ieškinių sumos ribos buvo tokios: apeliacinio teismo (portug. *Tribunal da Relação*) – 30 000,00 EUR; pirmosios instancijos teismo (portug. *Tribunal de Primeira Instância*) – 5 000,00 EUR.

Net ir tais atvejais, kai yra privaloma būti atstovaujama advokato, ieškinius, kuriuose nekeliami teisės klausimai, gali teikti advokato padėjėjai, solisitoriai ir pačios šalys.

7 Ar už ieškinių pareiškimą teisme mokami mokesčiai? Jei taip, kokio maždaug dydžio? Jeigu ieškovo finansiniai ištekliai nepakankami, ar jis gali gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Atsakymas į šį klausimą skiriasi priklausomai nuo to, ar byla dėl išlaikymo nustatymo nagrinėjama teisme, ar civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje, ir ar šalys gauna teisinę pagalbą, ar ne. Išlaidos turi būti atlyginamos teismuose. Išlaidos turi būti atlyginamos teismuose. Mokesčiai turi būti sumokami civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje.

Išlaidų apmokėjimas yra numatytas Taisyklėse dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų.

Išlaidų apmokėjimas yra numatytas Taisyklėse dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų.

Išlaidos apima teismo mokesčių, kitus privalomuosius mokėjimus ir bylos šalies patiriamas išlaidas – [Civilinio proceso kodekso](#) 529 straipsnis.

Išimties, kai nereikia apmokėti išlaidų

Pagal [Taisyklių dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų](#) 4 straipsnio 1 dalies i ir l punktus:

Nepilnamečiai atleidžiami nuo išlaidų apmokėjimo, kai yra atstovaujami prokuroro arba teismo paskirto advokato bylose, kurios nagrinėjamos teisme; jie taip pat atleidžiami nuo susijusių mokesčių bylose, kurios nagrinėjamos civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje.

Nepilnamečiai arba jų teisiniai atstovai taip pat atleidžiami nuo išlaidų apmokėjimo tais atvejais, kai paduodami apeliaciniai skundai dėl nepilnamečių bylų teismo bylose priimtų sprendimų, susijusių su išlaikymo taikymu, keitimu arba panaikinimu. Nepilnamečių bylų teisme nagrinėjamos bylos, kuriose gali būti nustatomas išlaikymas, paprastai yra vaiko išlaikymo bylos ir bylos dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos. Tai specialios bylos, kurios nagrinėjamos ne ginčo teisenos tvarka.

Pagal [Taisyklių dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų](#) 15 straipsnio 1 dalies f punktą:

Nepilnamečių bylų teisme nagrinėjamų bylų, įskaitant bylas, kuriose nustatomas išlaikymas, šalys atleidžiamos nuo teismo mokesčių išankstinio mokėjimo. Šiose bylose, užuot iškart sumokėjus teismo mokesį, bylos šalies prašoma sumokėti teismo mokesį per dešimt dienų po sprendimo priėmimo pagrindinėje byloje. Taip yra net ir tuo atveju, jeigu toks sprendimas dar netampa galutinai įsiteisėjęs.

Kitais, ne pirmiau nurodytų bylų atvejais išlaidos iš esmės turi būti apmokėtos. Išimties daromos tik jeigu šalis gauna teisinę pagalbą ir (arba) jeigu 2009 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 V skyrius (kaip nurodyta toliau) taikomas atitinkamoje byloje.

Išlaidų padengimas

Išskyrus minėtas išimtis, pradinis teismo mokeskis yra mokėtinas pareiškiant ieškinį, kurio tikslas yra nustatyti išlaikymą. Pradinis teismo mokeskis yra avansas nuo galutinės išlaidų sumos.

Išlaidos apima teismo mokesį, kitus privalomuosius mokėjimus ir bylos šalies patiriamas išlaidas.

Teismo mokesčiai

Nustatant mokėtino teismo mokesčio sumą, svarbu žinoti ieškinio sumą, nes teismo mokeskis apskaičiuojamas remiantis šia suma, pagal vieną iš lentelių, pridėtų prie Taisyklių dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų.

Siekiant atlikti skaičiavimą pagal tas lenteles ieškinio vertė nustatoma pagal [Civilinio proceso kodekso](#) 296–310 straipsnius.

Pavyzdžiui:

galutinės išlaikymo bylos vertė prilygsta penkioms metinėms išlaikymo išmokoms, kurias gauti siekiama pateiktame prašyme, t. y. šio ieškinio suma atitinka sumą, kuri gaunama prašomą mėnesio išmoką padauginus iš šešiasdešimties;

byloje dėl išlaikymo laikinųjų apsaugos priemonių nustatoma vertė atitinka sumą, kuri gaunama prašomą mėnesio išmoką padauginus iš dvylikos; santuokos nutraukimo bylos ir bylos dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo, kurios yra susijusios su kitais nematerialiais interesais, išskyrus išlaikymą, vertė yra ne mažesnė nei apeliaciniame teisme taikoma vertės riba, pridėjus vieną centą (2022 m. – 30 000,01 EUR, [Įstatymo Nr. 62/2013](#) 44 straipsnis).

Privalomieji mokėjimai

Privalomiesiems mokėjimams taikomos toliau nurodytos taisyklės (Civilinio proceso kodekso 532 straipsnis: [2013 m. birželio 26 d. Įstatymas Nr. 41/2013](#)).

Su tyrimais susijusias išlaidas atlygina ir mokesčius (mokesčių ekspertams, išvadų parengimo mokesčių ir t. t.) sumoka kiekviena šalis, dėl kurios veiksmų buvo patirtos tokios išlaidos ar sumokėti mokesčiai.

Jeigu paaiškėja, kad tyrimas buvo akivaizdžiai nereikalingas arba juo siekta vilkinti bylos nagrinėjimą, šalis, prašiusi atlikti tą tyrimą, sumoka atitinkamą mokesį nepriklausomai nuo bylos laimėjimo ar teismo nutarties dėl išlaidų padengimo.

Kai visos šalys turi su atliekamais tyrimais arba išlaidomis susijusių interesų, kai abi šalys dėl to įgyja vienodą pranašumą arba kai neįmanoma nustatyti, kuri yra suinteresuotoji šalis, privalomuosius mokėjimus šalys sumoka lygiomis dalimis.

Šalių išlaidos

Šalių išlaidų klausimu [Civilinio proceso kodekso](#) 533 straipsnyje nustatyta: laimėjusios šalies išlaidas atlygina pralaimėjusi šalis pagal slankiąją skalę proporcingai šalių patirtiems nuostoliams.

Šalių išlaidos apima iš anksto sumokėtus teismo mokesčius, faktines šalies patirtas išlaidas, antstoliui sumokėtus atitinkamus mokesčius ir antstolio išlaidas, teisiniui atstovui sumokėtą atlyginimą ir jo patirtas išlaidas.

Išlaidų suvestinė

Išskyrus pirmiau nurodytus atvejus, kuriais šalys atleidžiamos nuo teismo mokesčių išankstinio mokėjimo, paprastai teismo kancleris išlaidų suvestinę parengia tik teismo sprendimui galutinai įsiteisėjus ir tapus nebeskundžiamam, ir tai daroma laikantis atitinkamos teismo nutarties nuostatų. Apie parengtą išlaidų suvestinę pranešama bylos šalims.

Jeigu dėl išlaidų suvestinės nepateikiama apeliacinių ar kitokių skundų, arba jeigu tuose skunduose kelti klausimai jau yra išspręsti, atsiranda prievolė sumokėti sumas, kurias yra skolinga pralaimėjusi šalis, ir (arba) kompensuoti bylą laimėjusios šalies iš anksto sumokėtą sumą.

Šalių išlaidas ta šalis, kuri pralaimėjo bylą, tiesiogiai apmoka tai šaliai, kuriai yra skolinga. Jeigu pralaimėjusi šalis gauna teisinę pagalbą, atitinkamas sumas kitai šaliai išmoka valstybė; [Taisyklių dėl bylos nagrinėjimo proceso išlaidų](#) 26 straipsnis.

Teisinė pagalba teismų jurisdikcijai priklausančiose bylose

Jeigu pareiškėjas neturi pakankamai išteklių bylos nagrinėjimo išlaidoms apmokėti, jis gali gauti teisinę pagalbą. Pagal nacionalinės teisės aktus teisinė pagalba gali būti teikiama tik fiziniams asmenims arba juridiniams asmenims, kurie yra ne pelno organizacijos.

Teisinės pagalbos teikimo sistema nustatyta [Įstatyme Nr. 34/2004](#).

Teisinė pagalba fiziniams asmenims gali būti teikiama įvairiais būdais: teisinės konsultacijos; atleidimas nuo teismo mokesčių ir privalomųjų mokėjimų; leidimas teismo mokesčius ir privalomuosius mokėjimus sumokėti dalimis; teisinio atstovo paskyrimas ir jo atlyginimo sumokėjimas; teisinio atstovo paskyrimas ir leidimas jo atlyginimą sumokėti dalimis; antstolio paskyrimas.

Portugalijos teisinės pagalbos sistema pagal visas joje nustatytas sąlygas taikoma visuose teismuose ir bet kokios formos procesams.

Teisinės pagalbos prašymai teikiami užpildant nustatytą formą. Tokį prašymą privaloma įteikti asmeniškai arba nusiųsti paštu bet kuriai Socialinės apsaugos institucijos (portug. *Instituto da Segurança Social IP*) viešajai tarnybai. Atitinkamas formas ir jų pildymo nurodymus pateikia ta įstaiga. Įprastas laikotarpis, per kurį pateikiamas atsakymas, yra trisdešimt dienų. Praktinė informacija ir atitinkamos formos yra prieinamos tinklalapyje [Proteção Jurídica - seg-social.pt](#).

Pareiškdamas ieškinį, pareiškėjas turi prie pradinio prašymo pridėti reikiamo teismo mokesčio išankstinio mokėjimo arba teisinės pagalbos gavimo (t. y. atleidimo nuo to mokesčio išankstinio mokėjimo) dokumentinius įrodymus. Kai teisinės pagalbos teikimo forma yra leidimas teismo mokesčius sumokėti dalimis, tokios pagalbos gavimo įrodymai turi būti pridedami sumokant likusią sumą; [Taisyklių dėl teisminių išlaidų apmokėjimo](#) 14–15 straipsniai.

Atitinkami mokesčiai bylose, kurios priklauso civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos kompetencijai

Nepilnamečiai atleidžiami nuo susijusių mokesčių mokėjimo, kai yra atstovaujami prokuroro arba teismo paskirto advokato bylose, kurios nagrinėjamos civilinės būklės aktus registruojančioje įstaigoje.

Atitinkami mokesčiai civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančiose bylose yra nustatyti Registro įstaigų ir notarų mokesčių taisyklėse.

Pavyzdžiui, 2022 m. mokėtini atitinkami mokesčiai civilinės būklės aktus registruojančių įstaigų kompetencijai priklausančiose bylose (žr.

[Registro įstaigų ir notarų mokesčių taisyklių](#) 18 straipsnį) buvo tokie:

santuokos nutraukimo arba separacijos patvirtinimo abiejų sutuoktinių bendru sutikimu (nesudarant susitarimo dėl turto atidalijimo) bylose, įskaitant sprendimus, kuriais patvirtinami susitarimai dėl sutuoktinių išlaikymo arba nepilnamečių vaikų išlaikymo, – 280 EUR;

byloje dėl pilnamečių arba emancipuotų vaikų išlaikymo skyrimo – 120 EUR;

byloje dėl išlaikymo susitarimų keitimo – 100 EUR.

Šios sumos buvo taikomos 2022 m. (kai atnaujinta ši informacijos suvestinė), ir jos gali būti keičiamos. Todėl būtina kiekvienu atveju dėl to informacijos ieškoti nacionalinės teisės aktuose.

Teisinė pagalba bylose, priklausančiose civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos kompetencijai

Bylose, kurias nagrinėja civilinės būklės aktus registruojanti įstaiga, teisinė pagalba teikiama tik dviem atvejais: advokato paskyrimas ir jo atlyginimo sumokėjimas; advokato paskyrimas ir leidimas jo atlyginimą sumokėti dalimis.

Be to, civilinės būklės aktus registruojančiose įstaigose tam tikros procedūros yra nemokamos individualiems pareiškėjams, kurie geba įrodyti, kad patiria finansinių sunkumų.

Finansiniai sunkumai gali būti įrodomi šiais būdais: dokumentu, išduotu kompetentingos administracinės institucijos, arba pažyma, išduota viešosios socialinės paramos įstaigos, prie kurios priregistruotas tas asmuo.

Tokiais atvejais nemokami yra šie aktai: civilinės būklės registracijos arba pilietybės patvirtinimo aktai; su jais susijusios procedūros ir deklaracijos; reikalingi dokumentai ir su jų pateikimu susijusios procedūros; bet kokios reikalingos pažymos.

Ta pati taisyklė taikoma civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos kompetencijai priklausančioms byloms, kuriose nustatytas išlaikymas.

8 Kokių rūšių išlaikymą teismas dažniausiai priteisia? Kaip apskaičiuojama išlaikymo suma? Ar pasikeitus materialinei ar šeiminei padėčiai teismo sprendimas gali būti peržiūrėtas? Jei taip, kokia tvarka tai daroma (pvz., pagal automatinio indeksavimo sistemą)?

Paprastai išlaikymas skiriamas kaip mėnesinės piniginės išmokos, išskyrus atvejus, kai susitarimu arba teisine nuostata yra nustatyta kitaip arba kai gali būti pagrįstai taikomos išimtinės priemonės. Pavyzdžiui, jeigu asmuo, privalantis mokėti išlaikymą, įrodo, kad jis negali mokėti išlaikymo išmokų, tačiau gali suteikti išlaikymą tik savo būsto ar įmonės forma, išimties tvarka gali būti nutarta skirti būtent tokios formos išlaikymą.

Išlaikymo sumų apskaičiavimas

Išlaikymo prievolė ir išlaikymo sumų apskaičiavimas yra reglamentuojami [Civilinio kodekso](#) 1871–1880, 1905 ir 2003–2023 straipsniuose.

Išlaikymo dydis yra proporcingas išlaikymo skolininko ištekliams ir išlaikymo kreditoriaus poreikiams. Nustatant išlaikymą taip pat įvertinamas išlaikymo kreditoriaus gebėjimas save išlaikyti.

Išlaikymo kreditoriaus poreikiai priklauso nuo to, ar jis yra vaikas, ar pilnametis vaikas, tęsiantis savo profesinį rengimą arba studijas, ar kitoks suaugęs asmuo. Tai jau paminėta atsakyme į 1-ą klausimą.

Dėl išlaikymo skolininko išteklių, į kuriuos būtina atsižvelgti, svarbu paminėti konkrečius kriterijus, į kuriuos reikia atsižvelgti, priklausomai nuo to, ar išlaikymas skiriamas vaikams, ar buvusiems sutuoktiniams.

Vaikams skiriamas išlaikymas

Pareiga išlaikyti vaikus yra viena pagrindinių jų tėvų pareigų. Jos tiesioginis pagrindas yra Portugalijos Respublikos Konstitucijos 36 straipsnio 5 dalis.

Vaikams mokėtinas išlaikymas turi būti proporcingas išlaikymo skolininko ištekliams.

Pagal precedento galią turinčią Portugalijos Aukščiausiojo Teismo (portug. *Supremo Tribunal de Justiça*) praktiką, apskaičiuojant vaikui mokėtino išlaikymo sumą, teismas turi atsižvelgti ne tik į tuometinių išlaikymo skolininko pajamų dydį, bet ir apskritai į jo socialinę padėtį, jo darbingumą, pareigą aktyviai siekti profesijos, kuri suteiktų galimybę atlikti tokią išlaikymo pareigą, ir visą jam priklausančią turtą.

Buvusiems sutuoktiniams skiriamas išlaikymas

Nustatydamas buvusiems sutuoktiniams mokėtino išlaikymo dydį, teismas turi atsižvelgti į santuokos trukmę, įnašą į šeimos finansus, sutuoktinių amžių ir sveikatos būklę, jų profesinę kvalifikaciją ir įsidarbinimo perspektyvas, laiką, kurį jie turės skirti savo bendrų vaikų auginimui, jų darbo pajamas ir kitas pajamas, sudarytą naują santuoką ar bendro gyvenimo faktinius santykius, taip pat apskritai į visas aplinkybes, turinčias įtakos išlaikymą gaunančio sutuoktinio poreikiams ir išlaikymo skolininko galimybėms.

Daugeliu atvejų pagal nacionalinę teismų praktiką sutuoktinis, kuris yra išlaikymo kreditorius, neturi teisės reikalauti, kad būtų išlaikytas santuokos metu buvęs gyvenimo lygis.

Laiko momentas, nuo kurio atsiranda prievolė mokėti išlaikymą

Prievolė mokėti teismo sprendimu nustatytą išlaikymą atsiranda nuo atitinkamo ieškinio pareiškimo dienos. Prievolė mokėti šalių susitarimu nustatytą ir teismo arba civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno sprendimu patvirtintą išlaikymą atsiranda nuo tos dienos, kurią išlaikymo skolininkas tampa įsiskolinęs. Skolininkas tampa įsiskolinęs nustatytą mokėjimo dieną, arba, jeigu tokia diena nenustatyta, – mokėjimo pareikalavimo dieną. Portugalijos teisėje nenumatyta galimybė nustatyti išlaikymą atgaline data (tai nedaro poveikio pirmiau nurodytiems atvejams).

Nustatyto išlaikymo keitimas

Jeigu paskyrus išlaikymą pakinta aplinkybės, išlaikymas gali būti pakeistas arba nutrauktas.

Jeigu nėra nagrinėjama speciali išlaikymo vykdymo byla, prašymas pakeisti arba nutraukti išlaikymą pateikiamas kartu su ieškiniu dėl atsakomybės pripažinimo. Jeigu nagrinėjama speciali išlaikymo vykdymo byla, prašymas pakeisti arba nutraukti išlaikymą prijungiamas prie to vykdymo proceso.

Išlaikymo skolininkas gali prašyti, kad išlaikymas būtų sumažintas arba nutrauktas, jeigu, pavyzdžiui, sumažėja jo finansiniai ištekliai arba padidėja išlaikymo kreditoriaus finansiniai ištekliai, arba išlaikymo kreditorius tampa pilnametis, arba išlaikymo kreditorius geba pats prisidėti prie savo išlaikymo.

Išlaikymo kreditorius gali prašyti, kad išlaikymo suma būtų padidinta, jeigu, pavyzdžiui, pablogėja jo ekonominė padėtis, pakinta jo šeimos aplinkybės, padidėja jo poreikiai ar padidėja pragyvenimo išlaidos ir šį padidėjimą gali ir turėtų padėti kompensuoti išlaikymo skolininkas (pavyzdžiui, dėl to, kad taip pat padidėjo jo darbo užmokestis).

Automatinis išlaikymo dydžio tikslinimas

Siekiant atsižvelgti į didėjančias pragyvenimo išlaidas, sprendime, kuriuo nustatomas išlaikymas, gali būti nustatyta, kad skiriama suma turi būti reguliariai (paprastai kasmet) automatiškai tikslinama.

Šis tikslinimas gali būti atliekamas atsižvelgiant į Nacionalinio statistikos instituto (portug. *Instituto Nacional de Estatística*) kasmet skelbiamą infliacijos lygio didėjimą arba į tam tikros teismo nurodytos palūkanų normos didėjimą. Tačiau išlaikymo dydis taip pat gali būti kasmet didinamas fiksuoto dydžio suma, kaip nustatyta sprendime.

Teisėjas turi atsakomybę nustatyti tokį automatinį tikslinimą ir parinkti tinkamiausią jo būdą, dėl to sprendžiamas savo nuožiūra. Automatinis tikslinimas taip pat gali būti nustatomas patvirtintu šalių susitarimu.

Laikinis išlaikymas

Be galutinio išlaikymo, gali būti nustatomas ir laikinasis išlaikymas.

Jei galutinis išlaikymas dar nenumatytas, teismas gali išlaikymo kreditoriaus prašymu arba *ex officio* (jei išlaikymo kreditorius yra nepilnametis) skirti laikiną išlaikymą, kuris nustatomas teismo nuožiūra. Laikinojo išlaikymo išmokos niekada negražinamos. Jis mokėtinas tol, kol nagrinėjama pagrindinė byla dėl galutinio išlaikymo dydžio nustatymo. Galutinis išlaikymas tampa mokėtinas nuo tada, kai jis nustatomas.

Jeigu santuokos nutraukimo byla nagrinėjama ginčo teisenos tvarka, teisėjas gali skirti laikiną išlaikymą vienam iš sutuoktinių arba vaikams tol, kol nagrinėjama byla. Teisėjas taip pat gali skirti nepilnamečių vaikų laikiną išlaikymą tol, kol nagrinėjama byla dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo. Minėtais atvejais laikinasis išlaikymas gali būti nustatomas tokios bylos nagrinėjimo proceso posėdyje.

Kitu atveju laikinasis išlaikymas gali būti nustatytas per laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą, prijungiamą prie pagrindinės bylos, kurioje nustatomas galutinis išlaikymas.

9 Kaip ir kam mokamas išlaikymas?

Išlaikymas mokamas teismo sprendime arba teismo patvirtintame šalių susitarime nurodytomis sąlygomis ir jame nurodytam asmeniui.

Paprastai, jeigu išlaikymo gavėjas yra suaugęs teisiškai veiksnus asmuo arba emancipuotas vaikas, išlaikymas jam mokamas tiesiogiai.

Jeigu išlaikymo gavėjas yra neveiksnus suaugęs asmuo, išlaikymo išmokos bus mokamos šaliai, kuri yra teisiškai įpareigota tvarkyti tokio asmens finansinius reikalus (globėjas, patikėtinis arba teismo paskirtas turto administratorius); išlaikymo išmokos gali būti mokamos net ir institucijai.

Jeigu išlaikymo gavėjas yra nepilnametis, išlaikymas mokamas jo globos teises turinčiam asmeniui: tai gali būti vienas iš tėvų, kitas šeimos narys, trečioji šalis (globėjų šeima) arba nepilnamečio globos įstaigos direktorius.

Įstatymai nenustato konkrečių mokėjimo būdų ir šalys gali susitarti dėl mokėjimo tvarkos. Jeigu tokio susitarimo nėra, teismai nusprendžia dėl mokėjimo būdo, kuris yra praktiškiausias ir pigiausias išlaikymo mokėtojui arba gavėjui.

Paprastai mokamos mėnesinės išlaikymo išmokos pinigais ir jos pervedamos išlaikymo kreditoriui to mėnesio, už kurį mokama, pradžioje.

Mokėjimo laikas ir vieta nustatomi susitarime arba sprendime, kuriuo nustatytas išlaikymas. Jeigu laikas ir vieta nenustatyti, dėl to taikomos papildomos Civilinio kodekso taisyklės. Tomis taisyklėmis iš esmės nustatyta, kad, nesant konkretesnių nuostatų:

išlaikymo išmokos pinigais turi būti sumokamos toje vietoje, kurioje išlaikymo kreditorius gyvena suėjęs mokėjimo terminui;

mokėjimus atliekant pagal Grigaliaus kalendoriaus mėnesius, kreditorius gali reikalauti atlikti mokėjimą bet kuriuo metu nuo pirmosios atitinkamo mėnesio dienos.

Dažniausi mokėjimo būdai yra banko pavedimas, pinigų įnešimas į banko sąskaitą, siunčiamos pinigines pašto perlaidos ar čekiai arba grynujų pinigų įteikimas į rankas.

10 Jei atitinkamas asmuo (skolininkas) nemoka geranoriškai, kokiomis priemonėmis galima priversti jį mokėti?

Jeigu išlaikymo skolininkas nevykdo mokėjimo prievolės, išlaikymo kreditorius gali naudotis civilinėmis ir baudžiamosiomis vykdymo užtikrinimo priemonėmis.

Civilinės vykdymo užtikrinimo priemonės

Posėdis prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių

Išlaikymo vykdymo byloje arba tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo byloje nustatyto vaiko išlaikymo atveju pagal įstatymus išlaikymo kreditorius gali rinktis, kad būtų surengtas posėdis prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių.

Vaiko išlaikymo gavėjas gali prašyti surengti posėdį prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių, kaip nustatyta

[Civilinio globos nustatymo proceso bendrosios tvarkos taisyklių](#) (portug. *Regime Geral do Processo Tutelar Cível*) 48 straipsnyje, jeigu tenkinamos šios sąlygos: yra nevykdoma išlaikymo mokėjimo prievolė arba vėluojama mokėti; išlaikymo skolininkas reguliariai gauna darbo pajamas, pensiją, subsidijas, komisinius mokėjimus, procentinius ar kitokius honorarus, premijas, įnašus ar panašias pajamas.

Atitinkamas prašymas prijungiamas prie teisme nagrinėjamos bylos dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo arba bylos dėl vaiko išlaikymo nustatymo.

Išlaikymo skolininkui pranešama apie pareigą mokėti išlaikymą per dešimt dienų nuo tos dienos, kai atsiranda prievolė mokėti išlaikymą. Jeigu išlaikymo skolininkas nepripažįsta atliktą mokėjimą įrodančių dokumentų, išlaikymo išmokos kiekvieną mėnesį išskaičiuojamos iš jo darbo užmokesčio ar atlyginimo, pensijos, subsidijų ar kitų gaunamų pajamų. Šiuo tikslu subjektui, kuris yra atsakingas už mokėjimą išlaikymo skolininkui, pranešama, kad jis kas mėnesį išskaičiuotų išlaikymo išmoką ir ją pervestų tiesiai į išlaikymo kreditoriaus nurodytą banko sąskaitą. Taip išskaičiuojamos sumos apima ir išlaikymo išmokas, kurių mokėjimo terminas sueina.

Po pranešimo visiems asmenims arba subjektams, kurie yra atsakingi už minėtų pajamų administravimą arba mokėjimą, jiems tenka patvirtintų patikėtinų, tvarkančių išskaičiuojamas išlaikymo išmokas, vaidmuo. Taigi, jeigu tie asmenys arba subjektai neišskaičiuoja nustatytos sumos, prieš juos pradamas vykdymo užtikrinimo procesas jau nagrinėjamoje byloje.

Taip išskaičiuojamos sumos neapima mokėtinų išlaikymo sumų, susikaupusių iki išlaikymo skolininkui pateikto pranešimo apie reikalaujamą mokėjimą.

Tačiau įtraukiamos išlaikymo išmokos, kurių mokėjimo terminas sueina. Siekdamas gauti iki minėtame posėdyje nustatyto pranešimo susikaupusias išlaikymo sumas, išlaikymo kreditorius turi iškelti vykdymo bylą. Todėl tais atvejais, kai išlaikymas mokėtinas nepilnamečiams, niekas nekliaudo išlaikymo kreditoriui vienu metu ir prašyti surengti posėdį prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių (dėl išlaikymo sumų, kurių mokėjimo terminas sueina), ir pradėti specialią išlaikymo vykdymo bylą (dėl uždelstų išlaikymo išmokų sumokėjimo).

Posėdžio prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių nebūtina surengti prieš pradėdant vykdymą. Galimybė surengti tokį posėdį yra numatyta tik kaip alternatyva vykdymui. Prieštaravimo pareikšti neleidžiama, tačiau išlaikymo kreditoriaus galimybės šiuo atveju yra labiau ribotos negu imantis vykdymo užtikrinimo priemonių, nes išlaikymo kreditorius tegali prašyti išskaičiuoti mokėtinas sumas iš atlyginimo ar darbo užmokesčio, pensijų, subsidijų ar panašių periodinių pajamų (jis negali reikalauti areštuoti turto, indėlių ar kreditorinių teisių).

Jeigu išlaikymas mokėtinas nepilnamečiams, išlaikymo kreditorius gali rinktis tiesiog iškelti specialią išlaikymo vykdymo bylą, kaip nustatyta Civilinio proceso kodekse. Taip vienu ieškiniu jis gali išieškoti visas sumas, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs arba sueina. Vykdymo byloje išlaikymo kreditorius gali naudotis daugiau vykdymo užtikrinimo priemonių, kaip antai turto areštu ir teisių į pajamas perleidimu. Šių procesų eiga paaiškinta toliau.

Posėdis dėl prievolių nevykdymo

Tuo atveju, kai vaiko išlaikymas yra nustatytas byloje dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos nustatymo, pagal įstatymus išlaikymo kreditorius taip pat gali prašyti surengti posėdį dėl prievolių nevykdymo, kaip numatyta [Civilinio globos nustatymo proceso bendrosios tvarkos taisyklių](#) (portug. *Regime Geral do Processo Tutelar*) 41 straipsnyje.

Šiame posėdyje kreditorius prašo teismo įsakyti, kad būtų imtasi reikiamų veiksmų prievolių vykdymui užtikrinti, ir skirti baudą prievolių nevykdančiai šaliai.

Toks prašymas prijungiamas prie atitinkamos bylos, ir teismas ir per penkias dienas įteikia tėvams šaukimą į posėdį arba praneša atsakovui, kad šis pateiktų gynybos argumentus, kai tai yra tikslinga.

Tėvai gali susitarti dėl nustatytos tvarkos pakeitimo. Jeigu susitarimo nepasiekama, teisėjas priima laikiną sprendimą dėl atitinkamo prašymo ir nurodo šalims naudotis tarpininkavimu arba dalyvauti specializuotame dalykiniame posėdyje. Jeigu pasiekti susitarimo vis vien neįmanoma, tėvams pranešama, kad jie pateiktų savo procesinius pareiškimus, ir prašoma pateikti įrodymus. Po to vyksta įrodymų priėmimo etapas, bylos nagrinėjimas ir sprendimo priėmimas.

Speciali išlaikymo vykdymo byla

Bet kokiais atvejais, kai vėluojama mokėti išlaikymą, išlaikymo kreditorius gali pradėti specialią išlaikymo vykdymo bylą pagal [Civilinio proceso kodekso](#) 933–937 straipsnius. Tokia galimybė yra ir dėl vaikų, ir dėl suaugusių asmenų išlaikymo, taip pat nepriklausomai nuo to, ar skirtas išlaikymas yra laikinasis, ar galutinis.

Specialioje išlaikymo vykdymo byloje ieškovas gali prašyti: priteisti kitos šalies gaunamų sumų, atlyginimų arba pensijų dalį arba prašyti perleisti teises į pajamas, priklausančias išlaikymo išmokos skolininkui.

Toks priteisimas arba teisių perleidimas atliekamas nepriklausomai nuo turto arešto, ir juo siekiama užtikrinti vėluojamų mokėti sumų ir sumų, kurių mokėjimo terminas sueina, mokėjimą.

Kai pareiškėjas prašo priteisti pinigų sumas, atlyginimus arba pensijas, už atitinkamų išmokų mokėjimą ar administravimą atsakingam subjektui pranešama, kad jis pareiškėjui tiesiogiai pervestų jam priteistą dalį. Priteista suma turi būti kas mėnesį pervedama į pareiškėjo banko sąskaitą. Tos sąskaitos numerį pareiškėjas turi nurodyti savo pradiname prašyme.

Jeigu pareiškėjas reikalauja perleisti teises į pajamas, jis turi nurodyti, kokiam turtui tai taikoma, ir antstolis įsako, kad būtų perleistos tokios teisės dėl turto, laikomo pakankamu, kad iš jo pajamų būtų galima teikti išlaikymą, kurio mokėjimo terminas yra suejęs arba sueina. Šiuo tikslu gali būti išklaustas atsakovas.

Jeigu po tokio teisių į pajamas perleidimo paaiškėja, kad tų pajamų nepakanka išlaikymui užtikrinti, pareiškėjas gali nurodyti kitą turtą. Kita vertus, jeigu paaiškėja, kad pajamų suteikta per daug, pareiškėjas privalo grąžinti gautą perviršį atsakovui, kai jį gauna. Atsakovas taip pat gali prašyti, kad toks teisių perleidimas apsiribotų vien tam tikra turto dalimi arba kad tokios teisės būtų susietos su kitu turtu.

Priteistų sumų arba pajamų, į kurias teisės perleistos, dydžio turėtų pakakti uždelstiems mokėjimams, išlaikymo kreditoriaus prašomiems įsiskolinimo delspinigiams, išmokoms, kurių mokėjimo terminas sueina, ir automatiškai patikslintoms išmokų sumoms (jei nustatytos) sumokėti.

Išlaikymo kreditorius vis vien gali prašyti areštuoti išlaikymo skolininko turtą. Gali būti areštuojamas kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, banko indėliai, kreditorinės teisės, komercinės įmonės ar bendrovių akcijos.

Jeigu, siekiant sumokėti išlaikymo skolą, areštuotas turtas yra parduodamas, neturėtų būti įsakyta grąžinti gautų pardavimo pajamų perviršį išlaikymo skolininkui, jeigu išlaikymas, kurio mokėjimo terminas sueis vėliau, nėra užtikrinamas iki tokio lygio, kurį teisėjas laiko tinkamu, nebent būtų pateiktas užstatas ar kita tinkama garantija.

Šaukimas išlaikymo skolininkui turėtų būti įteiktas tik po jo turto arešto ar pajamų priteisimo arba teisių į pajamas perleidimo. Vykdymo procesas nestabdomas dėl išlaikymo skolininko pareikšto prieštaravimo vykdymui ar areštui.

Jeigu prašymas pakeisti arba panaikinti išlaikymo išmokas pateikiamas tuo metu, kai nagrinėjama speciali išlaikymo vykdymo byla, toks prašymas prijungiamas prie vykdymo bylos.

Europos vykdomasis raštas

Jeigu nevykdomas išlaikymo susitarimas pagal autentišką administracinėms institucijoms pateiktą arba tokių institucijų patvirtintą dokumentą, valstybėje narėje, kuri nėra saistoma 2007 m. Hagos protokolo, išlaikymo kreditorius gali remtis 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentu (EB) Nr. 805/2004, kuriuo nustatytas Europos vykdomasis raštas (minėto reglamento 4 straipsnio 3 dalies b punktas ir 2008 m. gruodžio 18 d. Reglamento (EB) Nr. 4/2009 68 straipsnio 2 dalis).

Baudžiamosios vykdymo užtikrinimo priemonės

Baudžiamojo kodekso 250 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė ir bausmės už išlaikymo prievolių nevykdymą: laisvės atėmimo nuo vieno mėnesio iki dvejų metų bausmė arba bauda už laikotarpį iki 240 dienų, priklausomai nuo atvejų, kurie numatyti tose nuostatose.

Norint pradėti baudžiamąjį procesą turi būti pateiktas skundas.

Jeigu atitinkama prievolė vėliau įvykdoma, teismas gali atleisti kaltininką nuo bausmės atlikimo arba visiškai ar iš dalies panaikinti bausmę, kuri dar neatlikta.

11 Trumpai aprašykite priverstinio išieškojimo apribojimus, visų pirma skolininkų apsaugos nuostatas ir Jūsų šalies vykdymo užtikrinimo sistemoje taikomus kitus apribojimus ar senaties terminus.

Taisyklės, taikytinos dėl turto ar teisių arešto ir atitinkamų ribų bei prieštaravimo pagrindų, yra nustatytos [Civilinio proceso kodekso](#) 735–783 straipsniuose. Vykdymo veiksmai iš esmės gali būti nukreipti į bet kokią areštuoti tinkamą skolininko turtą, iš kurio gali būti vykdomas skolos išieškojimas pagal materialinės teisės nuostatas. Areštuojama tik tiek turto, kiek yra reikalinga išieškamai skolai sumokėti ir numatomoms vykdymo išlaidoms padengti.

Be to, yra įstatymų nustatyti arešto apribojimai ir senaties terminai dėl išlaikymo prievolių, kaip nurodyta toliau.

Arešto apribojimai

Tam tikrų rūšių turtas negali būti areštuojamas jokiais aplinkybėmis (absoliučiai neareštuojamas turtas), kitų rūšių turtas gali būti areštuojamas tik tam tikromis aplinkybėmis (sąlygiškai neareštuojamas turtas), o dar kitų rūšių turtas gali būti areštuojamas tik iš dalies (iš dalies areštuojamas turtas).

Neareštuojamas turtas

Kartu su prekėmis, kurioms areštas netaikomas pagal specialią nuostatą, absoliutus draudimas areštuoti taikomas:

neatimamiems daiktams arba teisėms;

viešajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso valstybei ir kitiems viešiesiems juridiniams asmenims;

daiktams, kurių areštas prieštarautų moralės normoms arba nebūtų finansiškai pagrįstas dėl nedidelės jų vertės rinkoje;

daiktams, konkrečiai skirtiems viešoms religinėms apeigoms atlikti;

kapavietėms;

priemonėms ir daiktams, kurie yra būtini neįgaliesiems ir ligonių gydymui.

Sąlygiškai neareštuojamas turtas

Toliau nurodytas turtas yra sąlygiškai neareštuojamas:

Išskyrus atvejus, kai vykdymu siekiama, kad būtų sumokėta skola, kurios grąžinimas užtikrintas daiktinėmis teisėmis, negali būti areštuotas valstybei ir kitiems viešiesiems juridiniams asmenims priklausantis turtas, viešojo sektoriaus darbų arba viešųjų paslaugų koncesijas turinčių subjektų turtas, taip pat labdaros organizacijų turtas, specialiai skirtas viešajam interesui tenkinti.

Areštuoti negalima ir išlaikymo skolininko darbo įrankių bei daiktų, būtinų jo profesinei veiklai arba profesiniam mokymui, išskyrus atvejus, kai išlaikymo skolininkas nurodo, kad juos galima areštuoti, arba kai išieškojimas taikomas sumoms, mokamoms kaip jų pirkimo kaina ar remonto išlaidos, arba kai jie areštuojami kaip komercinės įmonės kilnojamasis turtas.

Taip pat negalima areštuoti turto, kurį sudaro šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, būtini namų apyvokos reikmenys jos gyvenamajame būste, išskyrus atvejus, kai išieškojimas taikomas sumoms, mokamoms kaip tokių daiktų įsigijimo kaina arba jų remonto išlaidos.

Pinigų sumos ar banko indėliai, gauti pasinaudojus reikalavimo teise, kuriai negali būti taikomas areštas, yra neareštuotini tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir ta turėta reikalavimo teisė.

Tenkinant išlaikymo reikalavimą, taikomos pirmiau nurodytos taisyklės dėl turto, kuriam absoliučiai ar sąlygiškai (ne)taikomas areštas.

Paprastai, kai iš dalies areštuojamas turtas užtikrinant išlaikymo prievolės vykdymą, suma, kurią galima areštuoti, yra didesnė nei pagal kitas reikalavimo teises išieškotina suma, kaip paaiškinta toliau.

Iš dalies areštuojamas turtas

Negalima areštuoti dviejų trečdalių grynojo (neto) darbo užmokesčio, atlyginimo, periodiškai gaunamų senatvės pensijos išmokų ar bet kokių kitų socialinių išmokų, draudimo išmokų, kompensacijų už nelaimingus atsitikimus, anuiteto (rentos) išmokų ar bet kokie pobūdžio mokėjimų, kuriais užtikrinamas išlaikymo skolininko pragyvenimas.

Toks arešto netaikymas galioja iki nustatytos viršutinės ribos, kuri yra lygi trimis nacionaliniams minimaliesiems darbo užmokesčiams tuo metu, kai atliekamas kiekvienas areštas, ir žemesniosios ribos, kuri taikoma, kai išlaikymo skolininkas neturi kitų pajamų, ir yra lygi vienam nacionaliniam minimaliajam darbo užmokesčiui. Kai nesumokėta skola yra susijusi su išlaikymu, negalima areštuoti sumos, atitinkančios visos neįmokinės pensijos dydį.

Areštuojant pinigus arba banko sąskaitos likutį negali būti areštuojama suma, lygi nacionaliniam minimaliajam darbo užmokesčiui, arba, išlaikymo prievolių atveju, – suma, lygi visos neįmokinės pensijos dydžiui.

Nuostata dėl draudimo areštuoti atlyginimą, darbo užmokesť ar periodines išmokas negali būti taikoma kartu su nuostata dėl draudimo areštuoti pinigų sumas ar banko sąskaitos likutį.

Jeigu pirmiau nurodytų arešto taisyklių nesilaikoma, išlaikymo skolininkas gali paprieštarauti areštui.

Senaties terminai

Išlaikymo reikalavimų senaties terminas yra nustatytas [Civilinio kodekso](#) 303, 310, 313, 314, 320 ir 323 straipsniuose.

Portugalijos Civiliniame kodekse nustatytas penkerių metų ieškinio senaties terminas, taikomas uždelstoms išlaikymo išmokoms (Civilinio kodekso 310 straipsnio f punktą). Taigi, praėjus penkeriems metams nuo išlaikymo išmokų mokėjimo termino, teisė į šias išmokas prarandama dėl nesinaudojimo ja. Šis senaties terminas pertraukiamas įteikus šaukimą į teismą byloje dėl išlaikymo išmokų. Suėjus senaties terminui, išlaikymo skolininkas gali atsisakyti naudotis senatimi. Kadangi tai yra preziumuojamas senaties terminas, jis gali būti paneigtas aiškiu arba numanomu sutikimu. Teismas negali savo iniciatyva taikyti senaties termino; kad toks terminas galiojūtų, juo turi remtis bylos šalis.

Vaiko išlaikymo atveju senaties terminas nepradedamas skaičiuoti ir neskaiciuojamas tol, kol nėra vaikui paskirto atstovo. Net jeigu vaikas turi atstovą, ieškinio senaties terminas baigiasi ne anksčiau kaip po vienerių metų nuo tos dienos, kurią vaikas tapo pilnametis.

Portugalijos civilinio proceso teisėje nenustatyta senaties termino, po kurio išlaikymo kreditorius nebegalėtų iškelti išlaikymo vykdymo bylos. Taigi, gali būti imamasi priemonių išieškoti terminuotas išlaikymo išmokas. Šiuo atveju teismas *ex officio* gali nežinoti apie tokių išmokų mokėjimo termino pasibaigimą. Kad būtų pripažintas tokio termino pasibaigimo faktas, jį turi nurodyti išlaikymo skolininkas; išlaikymo skolininkas gali prieštarauti išieškojimui remdamasis tuo pagrindu.

Prieštaravimas dėl arešto

[Civilinio proceso kodekso](#) 784 ir 785 straipsniuose yra nustatytos taisyklės, kurios išdėstytos toliau.

Bendras terminas, per kurį galima pareikšti prieštaravimą dėl arešto, yra dešimt dienų po to, kai išlaikymo skolininkui pranešta apie areštą. Bendras terminas, per kurį galima pareikšti prieštaravimą dėl vykdymo, yra dvidešimt dienų po to, kai išlaikymo skolininkui įteiktas teismo šaukimas.

Specialioje išlaikymo vykdymo byloje išlaikymo skolininkui šaukimas dėl vykdymo proceso įteikiamas tik po jo turto arešto ar pajamų priteisimo arba teisės į pajamas perleidimo. Kartu su šaukimu skolininkui pranešama apie jau atliktą areštą.

Tuo atveju, kai nepilnamečių bylų teisme rengiamas posėdis prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių, išlaikymo skolininkui apie tai pranešama prieš priimančią nutarimą dėl teisės į pajamas perleidimo, tačiau skolininkas negali pareikšti prieštaravimo. Jis gali tik pateikti dokumentinius atlikto mokėjimo įrodymus.

12 Ar yra organizacija ar valdžios institucija, galinti padėti išieškoti išlaikymą?

Vaiko išlaikymo atveju prokuroras turi teisę pradėti atitinkamą bylą išlaikymui nustatyti. Apie poreikį nustatyti arba pakeisti vaiko išlaikymą prokurorui gali pranešti bet kuris asmuo. Šiuo tikslu kiekviename teisme veikia prokuroro raštinė.

13 Ar organizacijos (valstybės ar privačios) gali anksčiau sumokėti visą ar dalį išlaikymo už skolininką?

Taip, vaiko išlaikymo atveju. Ši organizacija vadinama Nepilnamečių išlaikymo garantijų fondu (portug. *Fundo de Garantia de Alimentos a Menores*, toliau – fondas). Fondą administruoja Socialinės apsaugos finansų valdymo institutas (portug. *Instituto de Gestão Financeira da Segurança Social IP*).

Vaikų išlaikymo garantija yra reglamentuojama [Įstatymu Nr. 164/99](#).

Šiam fondui tenka atsakomybė užtikrinti nepilnamečiams skirtų išlaikymo išmokų mokėjimą (iki tam tikros ribos). Mokėjimas iš šio fondo atliekamas jurisdikciją turinčio teismo nutartimi.

Reikalavimai

Fondo garantija suteikiama, jeigu tenkinami tokie reikalavimai: nepilnametis gyvena Portugalijoje;

išlaikymo išmokos yra nustatytos teismo sprendimu (tokią pačią galią, kaip teismo sprendimai, turi ir civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos pareigūno sprendimai, kuriais nustatomas išlaikymas bylose, priklausančiose jų kompetencijai);

išlaikymo skolininkas turi to išlaikymo mokėjimo įsiskolinimą;

buvo surengtas teismo posėdis prieš imantis vykdymo užtikrinimo priemonių, nustatytas Civilinio globos nustatymo proceso bendrosios tvarkos taisyklių 48 straipsnyje (pagal nacionalinę teisę, priklausomai nuo aplinkybių, šis reikalavimas taip pat gali būti įvykdytas pateikiant prašymą surengti posėdį dėl išlaikymo prievolės nevykdymo, kaip nustatyta Civilinio globos nustatymo proceso bendrosios tvarkos taisyklių 41 straipsnyje, arba pradėdant specialią išlaikymo vykdymo bylą);

vaiko grynosios pajamos neviršija socialinės paramos indekso (portug. *Índice dos Apoios Sociais*, IAS) vertės;

vaikas negauna naudos iš kito asmens, kuriam patikėta to vaiko globa, pajamų, didesnių nei IAS (taip yra tuo atveju, kai nepilnamečio namų ūkio pajamos, tenkančios vienam asmeniui, neviršija IAS).

2022 m., kai atnaujinta ši informacijos suvestinė, IAS indekso dydis buvo 443,20 EUR. IAS indekso dydis iš esmės atnaujinamas kiekvienais metais; informacijos apie atitinkamą sumą visada reikėtų ieškoti galiojančiuose nacionalinės teisės aktuose.

Išmokų ribos

Jeigu patvirtinama atitiktis pirmiau nurodytiems reikalavimams, valstybė garantuoja mėnesinių išlaikymo išmokų mokėjimą iki toliau nurodytos ribos.

Kiekvieno išlaikymo skolininko mokamos mėnesinės išlaikymo išmokos negali viršyti vieno IAS indekso dydžio, nepriklausomai nuo nepilnamečių vaikų skaičiaus.

Laikantis šios ribos, fondo garantuojamų išmokų sumą turi nustatyti teismas. Nustatydamas šią sumą teismas atsižvelgia į namų ūkio ekonominį pajėgumą, nustatyto išlaikymo dydį ir konkrečius vaiko poreikius.

Fondo garantija neapima uždelstų mokėjimų. Fondo garantuojamos išmokos yra mokamos nuo kito mėnesio, einančio po garantuojamos sumos nustatymo teismo sprendimu, pirmosios dienos.

Jų mokėjimas garantuojamas iki išlaikymo skolininkas pradeda faktiškai vykdyti savo prievolę.

Vaikui sukakus 18 metų, šio fondo išmokos nebemokamos.

Vaikai, priimti į viešąsias ar privačias ne pelno socialinės paramos įstaigas, kurių veiklą finansuoja valstybė ar pagal viešąją ar privatinę teisę įsteigti juridiniai asmenys ar viešųjų paslaugų įmonės, arba į auklėjamosios globos centrus ir sulaikymo centrus, neturi teisės į šio fondo garantuojamas išlaikymo išmokas.

Nagrinėjimas

Prašymai dėl šio fondo mokėtinų išmokų sumų nustatymo turi būti pateikti teismui per posėdį dėl prievolių nevykdymo. Prokuroras arba išlaikymo kreditorius yra atsakingas už tokio prašymo pateikimą.

Teisėjas įsako atlikti tyrimą remiantis vaiko poreikiais, o tada priima sprendimą nustatyti iš fondo mokėtinas išmokas, neviršijant pirmiau nurodytų ribų. Tais atvejais, kai išlaikymas reikalingas nedelsiant, teisėjas gali nustatyti laikinąjį šio fondo garantuojamą išlaikymą iki bus priimtas galutinis sprendimas. Išlaikymo kreditorius turi kasmet įrodyti, kad vis dar atitinka reikalavimus šioms fondo garantuojamoms išmokoms gauti; priešingu atveju išmokos nebemokamos.

Vaiko teisinis atstovas arba asmuo, kuriam patikėta vaiko globa, turi pareigą informuoti teismą arba fondo administraciją apie bet kokius pokyčius, susijusius su išlaikymo prievolės nevykdymo situacija ar vaiko padėtimi, arba apie tokios situacijos pabaigą.

Vaiko teisės pereina fondui iki tiek, kiek iš šio fondo sumokėta išmokų, numatant išieškoti kompensaciją iš išlaikymo skolininko.

14 Jeigu ieškovas yra šioje valstybėje narėje, o skolininko gyvenamoji vieta – kitoje šalyje:

14.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbą?

Jeigu išlaikymo kreditorius yra Portugalijoje ir nori išieškoti išlaikymą kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje, jis turi pateikti prašymą viešojo sektoriaus subjektui Teisingumo vykdymo generaliniam direktoratui (portug. *Direcção Geral da Administração da Justiça*). Nacionalinės teisės aktai nesuteikia galimybių privačiai organizacijai imtis veiksmų tokiais tikslais.

Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas yra Portugalijos centrinė institucija taikant 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (toliau – Reglamentas).

Pagal šį reglamentą išlaikymas gali būti išieškomas užsienyje. Reglamentas taikomas Europos Sąjungos valstybėse narėse priimamiems sprendimams, taip pat Europos Sąjungai nepriklausančiose valstybėse (trečiosiose valstybėse) priimamiems sprendimams. Jis taikomas ne tik išlaikymo nustatymo sprendimams, kurie priimti po jo įsigaliojimo (2011 m. birželio 18 d.), bet ir tiems sprendimams, kurie priimti iki šios datos. Jo nuostatos apima uždelstų ir būsimų mokėjimų išieškojimą, sprendimu nustatytų išlaikymo išmokų automatinį tikslinimą ir delpinigių. Pagal Reglamentą gali būti išieškomas išlaikymas, nustatytas teismo nutartimi arba kitos kompetentingos institucijos sprendimu.

Prašymas dėl išlaikymo išieškojimo kitoje valstybėje narėje pateikiamas Teisingumo vykdymo generaliniam direktoratui, užpildant ir pridedant atitinkamas Reglamento prieduose pateiktas formas. Kreditorius prie formos turi pridėti tam tikrus dokumentus ir informaciją, tai, kai tinkama, gali būti: teismo sprendimo ar nutarties, kuria nustatomas galutinis išlaikymas, kopijos, įskaitant pranešimą, kad nutartis / sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas, šis pranešimas pateikiamas užpildant Reglamento I priede pateiktą formą; dokumentas, kuriuo įrodoma, kad kreditorius gavo arba turi teisę gauti teisinę pagalbą arba gali būti atleistas nuo bylinėjimosi išlaidų; banko sąskaitos, į kurią turi būti mokamos išieškotos sumos, duomenys; nepilnamečių vaikų gimimo liudijimai; mokyklos lankymo pažymos, jeigu kreditoriaus vaikai yra pilnamečiai; centrinei institucijai suteikti įgaliojimai; mokėtinų išmokų sąrašas.

Kokia forma ar formos pildytinos ir kokius dokumentus bei informaciją turi pridėti išlaikymo kreditorius, paaiškinama nurodymuose, kuriuos galima gauti iš Teisingumo vykdymo generalinio direktorato. Šios valdžios institucijos kontaktiniai duomenys pateikti atsakyme į 14.2 klausimą.

Dėl kokio pobūdžio procesų galima kreiptis į Teisingumo vykdymo generalinį direktoratą, paaiškinta atsakyme į 15.4 klausimą.

14.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti?

Portugalijos centrinės institucijos kontaktiniai duomenys:

Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas (portug. *Direção-Geral da Administração da Justiça*)

D. João II, 1.08.01 D/E

1990-097 LISBON - PORTUGAL

Telefonas (+351) 21 790 65 00

E. paštas correio.dsycji@dgaj.mj.pt

Interneto svetainė: <http://www.dgaj.mj.pt/>

Kalbos: portugalų, ispanų, prancūzų ir anglų.

15 Jeigu skolininkas yra šioje valstybėje narėje, o ieškovas – kitoje:

15.1 Ar kuri nors šios šalies valdžios institucija ar privati organizacija gali suteikti ieškovui pagalbą?

Pagal minėtą 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 atlikdamas centrinės institucijos vaidmenį, Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas reikalingą paramą teiks taip, kaip aprašyta atsakyme į 14.1 klausimą.

Jeigu išlaikymo kreditorius yra kitoje valstybėje narėje ir nori prašyti taikyti vieną iš Reglamente nustatytų procedūrų, jis turi pateikti prašymą centrinei institucijai, paskirtai valstybės narės, kurioje jis įsikūręs. Ši centrinė institucija perduoda prašymą Portugalijos centrinei institucijai, o pastaroji jį, kai tinkama, persiunčia kompetentingam nacionaliniam teismui.

15.2 Jei taip, kaip su šia valdžios institucija ar privačia organizacija susisiekti ir kokią paramą galima gauti?

Jeigu pareiškėjas yra kitoje valstybėje narėje, jis turėtų turėti galimybę kreiptis į Teisingumo vykdymo generalinį direktoratą per centrinę instituciją toje valstybėje narėje, kurioje įsikūręs pareiškėjas.

Gali būti teikiama toliau nurodyta pagalba.

Kad būtų galima išieškoti išlaikymą, nustatytą kitoje valstybėje narėje priimtu sprendimu, Reglamente nustatyti trys skirtingi taisyklių rinkiniai:

i) taisyklės, taikomos sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuri yra saistoma 2007 m. Hagos protokolo (tokia yra ir Portugalija);

ii) taisyklės, taikomos sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuri nėra saistoma 2007 m. Hagos protokolo;

iii) taisyklės, taikomos sprendimams, priimtiems visose valstybėse narėse.

Sprendimai, nurodyti i punkte, yra:

pripažįstami prašomojoje valstybėje narėje, nesuteikiant jokios galimybės jiems paprieštarauti;

jiems negali būti taikoma egzekvatūros procedūra; jie iškart tampa vykdytini prašomojoje valstybėje narėje;

teikiantys išlaikymo kreditoriui galimybę naudotis apsaugos priemonėmis, kurios nustatytos prašomosios valstybės narės teisės aktuose.

Sprendimų, nurodytų ii punkte, atveju:

sprendimai yra pripažįstami prašomojoje valstybėje narėje, nebent būtų įrodyta, kad yra kuris nors iš Reglamente nustatytų pagrindų atsisakyti pripažinti sprendimą;

jeigu tokie sprendimai yra vykdytini kilmės valstybėje narėje, išlaikymo kreditorius gali prašyti, kad prašomosios valstybės narės teismas arba kompetentinga institucija pripažintų sprendimą vykdytinu pagal Reglamente nustatytą procedūrą;

gali būti taip, kad tik tam tikra sprendimo dalis pripažįstama vykdytina.

Sprendimų, nurodytų iii punkte, atveju:

sprendimai gali būti laikinai vykdytini, jeigu jų kilmės valstybė narė pareiškia, kad apeliacinis skundas dėl tokio sprendimo neturės stabdomojo poveikio vykdymui;

jeigu išlaikymo kreditorius naudojami tokie sprendimai prašomojoje valstybėje narėje, jis turi įrodyti to sprendimo autentiškumą, užpildydamas Reglamente pateiktas formas ir atlikdamas jame nustatytus reikalavimus;

jei reikia, išlaikymo kreditorius turi pridėti sprendimo vertimą;

atitinkamas teismo sprendimas vykdomas pagal prašomosios valstybės narės teisę;

teismo sprendimas jokiais aplinkybėmis negali būti iš esmės peržiūrimas prašomojoje valstybėje narėje;

Reglamento taikymo išlaidų padengimui neteikiama pirmumo prieš likusio mokėtino išlaikymo išieškojimą.

Reglamento 56 straipsnyje nustatytos procedūros, kuriomis gali naudotis išlaikymo kreditoriai. Kai kuriais atvejais šios procedūros apima ne tik valstybių narių, bet ir trečiųjų valstybių sprendimus.

Konkrečiai išlaikymo kreditorius gali:

valstybės narės prašyti pripažinti ir paskelbti vykdytinu kitoje valstybėje priimtą sprendimą;

pareikšti ieškinį dėl išlaikymo nustatymo prašomojoje valstybėje narėje;

prie šio ieškinių prijungti prašymą nustatyti vaiko kilmę (tėvystę);

pareikšti ieškinį dėl išlaikymo nustatymo prašomojoje valstybėje narėje, kai įsitikinama, kad kitoje valstybėje priimto teismo sprendimo neįmanoma pripažinti ar vykdyti;

prašyti pakeisti sprendimą, priimtą prašomojoje valstybėje narėje;

prašyti pakeisti sprendimą, priimtą ne prašomojoje valstybėje narėje, o kitoje valstybėje.

Šios procedūros yra reglamentuojamos prašomosios valstybės narės įstatymų ir jurisdikcijos taisyklių, nebent Reglamente būtų nustatyta kitokia tvarka.

Tokiais atvejais išlaikymo kreditoriui padeda ir atstovauja centrinė institucija ar kita valstybinė institucija, organizacija arba asmuo, paskirtas prašomosios valstybės narės.

16 Ar šioje valstybėje narėje taikomas 2007 m. Hagos protokolas?

Taip, Portugalija yra saistoma 2007 m. Hagos protokolo. Portugalijoje priimtiems teismo sprendimams dėl išlaikymo iš esmės taikomos 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 nuostatos: 8, 13 ir 17–22 straipsniai.

17 Jei 2007 m. Hagos protokolas šioje valstybėje narėje netaikomas, kaip, vadovaujantis joje taikomomis tarptautinės privatinės teisės nuostatomis, nustatoma ieškiniui dėl išlaikymo taikytina teisė? Kokios tai tarptautinės privatinės teisės nuostatos?

Atsakymas į šį klausimą nėra aktualus, nes į pirmesnį klausimą atsakyta teigiamai.

18 Kaip, vadovaujantis išlaikymo reglamento V skyriaus struktūra, reglamentuojama teisė kreiptis į teismą dėl tarpvalstybinės bylos ES mastu?

Portugalijos nacionalinėje teisėje – įstatyme Nr. 34/2004 – nustatytos taisyklės, pagal kurias teikiama teisinė pagalba, panaši į tą, kuri nustatyta 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 V skyriuje.

Toliau nurodyti fiziniai asmenys turi teisę gauti teisinę pagalbą, jei gali įrodyti, kad patiria ekonominių sunkumų:

Portugalijos ir Europos Sąjungos piliečiai;

užsieniečiai ir asmenys be pilietybės, turintys galiojantį leidimą gyventi kurioje nors Europos Sąjungos valstybėje narėje;

užsieniečiai, neturintys galiojančio leidimo gyventi Europos Sąjungos valstybėje narėje, – jeigu pagal jų kilmės šalies įstatymus tokia pati teisė suteikta Portugalijos piliečiams;

asmenys, kurie gyvena arba turi nuolatinę gyvenamąją vietą Europos Sąjungos valstybėje narėje, kitoje nei valstybė narė, kurioje bus nagrinėjama byla (tarpvalstybiniai ginčai).

Pagal nacionalinės teisės aktus vertinant fizinių asmenų patiriamus ekonominius sunkumus taikomi šie kriterijai:

pareiškėjai, kurių namų ūkio atitinkamos pajamos, pagal kurias nustatomas tinkamumas gauti teisinę pagalbą, neviršija trijų ketvirtadalių socialinės paramos indekso dydžio, nėra pajėgūs mokėti jokių su proceso išlaidomis susijusių sumų, ir jiems taip pat turėtų būti paskirtas antstolis ir suteikta nemokama teisinė konsultacija;

pareiškėjai, kurių namų ūkio atitinkamos pajamos, pagal kurias nustatomas tinkamumas gauti teisinę pagalbą, viršija tris ketvirtadalius socialinės paramos indekso dydžio, tačiau neviršija sumos, gaunamos socialinės paramos indekso dydį padauginus iš 2,5, yra pajėgūs apmokėti teisinių konsultacijų, už kurias mokama iš anksto, išlaidas, tačiau nėra pajėgūs iškart padengti bylos nagrinėjimo proceso išlaidų, todėl jiems teikiama teisinė pagalba: leidžiama sumokėti dalimis ir paskiriamas antstolis;

pareiškėjų, kurių namų ūkio atitinkamos pajamos, pagal kurias nustatomas tinkamumas gauti teisinę pagalbą, viršija sumą, gautą socialinės paramos indekso dydį padauginus iš 2,5, nelaikomi patiriančiais ekonominių sunkumų;

atitinkamos pajamos teisinės pagalbos teikimo tikslais yra prilyginamos sumai, kuri gaunama iš visų grynųjų namų ūkio pajamų atėmus atitinkamas išlaidas teisei pagalbai (kriterijai, pagal kuriuos apskaičiuojamos šios vertės, yra nustatyti įstatymų);

asmenys, gyvenantys tame pačiame namų ūkyje kaip ir teisinės pagalbos prašytojas, yra laikomi priklausančiais tam pačiam namų ūkiui;

jeigu pareiškėjas ar bet kuris jo namų ūkio narys banko sąskaitose turi kreditų arba turi vertybinių popierių, kuriais leidžiama prekiauti reguliuojamoje rinkoje ir kurių suma daugiau kaip 24 kartus viršija socialinės paramos indekso dydį, toks pareiškėjas nelaikomas patiriančiu ekonominių sunkumų, nepriklausomai nuo jo namų ūkio atitinkamų pajamų, kuriomis remiamasi nustatant tinkamumą gauti teisinę pagalbą;

išimtiniais atvejais ir dėl pagrįstų priežasčių pareiškėjas gali prašyti, kad vertinant ekonominių sunkumų buvimą būtų atsižvelgiama tik į jo arba kai kurių jo namų ūkio narių pajamas, turtą ir asmenines einamąsias išlaidas;

jeigu kyla ginčas su vienu ar keliais namų ūkio nariais, vertinant ekonominių sunkumų buvimą atsižvelgiama tik į paties pareiškėjo (arba pareiškėjo ir kai kurių jo namų ūkio narių) pajamas, turtą ir einamąsias išlaidas, jeigu pareiškėjas to prašo;

jeigu tam tikru atveju socialinės apsaugos tarnybos, atsakingos už sprendimą teikti teisinę pagalbą, direktorius mano, kad taikant pirmesnėse pastraipose nurodytus kriterijus būtų akivaizdžiai suvaržyta teisė kreiptis į teismą, jis gali argumentuotu nutarimu priimti kitokį sprendimą nei tas, kuris būtų priimtas taikant pirmiau nurodytus kriterijus.

Teikiant teises konsultacijas, šaliai suteikiama galimybė pasikonsultuoti su teisininku, kad ji galėtų gauti specializuotos informacijos apie konkretaus ginčo atvejį, prieš pareiškdamą arba užginčydamą ieškinį teisme.

Teisinė pagalba gali būti teikiama tokiomis formomis:

atleidimas nuo teismo mokesčių ir kitų su bylos nagrinėjimu susijusių išlaidų apmokėjimo;

leidimas dalimis sumokėti teismo mokesčius ir apmokėti kitas su bylos nagrinėjimu susijusias išlaidas;

advokato paskyrimas ir jo atlyginimo sumokėjimas;

advokato paskyrimas ir leidimas jo atlyginimą sumokėti dalimis;

vykdymo užtikrinimo priemonės (pvz., turto areštą) taikysiančio antstolio paskyrimas.

Teisinė pagalba apima ir dėl ginčo tarpvalstybinio pobūdžio patiriamų konkrečių išlaidų padengimą.

Todėl, jeigu prašymą suteikti teisinę pagalbą Portugalijos teismų jurisdikcijai priklausančioje byloje pateikia kitos valstybės narės pilietis, teisinė pagalba apima vertimo raštu ir žodžiu išlaidų, taip pat asmenų, kuriems privaloma atvykti į teismą ir (arba) kuriems, teismo manymu, atvykimas į teismą yra vienintelė galimybė būti išklaustytiems, kelionės išlaidų padengimą.

Jeigu Portugalijos pilietis pateikia prašymą suteikti teisinę pagalbą iškeliant bylą, dėl kurios jurisdikciją turi kitos valstybės narės teismai, teisinė pagalba apima paramą prieš bylinėjimąsi, iki bus pradėta nagrinėti byla kitoje valstybėje narėje, ir prašymų bei kitų dokumentų vertimo išlaidų padengimą.

Jeigu teisinės pagalbos gavėjas pralaimi bylą, bylą laimėjusios šalies išankstinių mokėjimų ir patirtų išlaidų atlyginimo tvarka yra tokia pati visų pirmiau nurodytų kategorijų individualios teisinės pagalbos gavėjams, nedarant skirtumo tarp jų.

Tačiau nacionalinėje teisėje yra nustatytos taisyklės, pagal kurias teikiama teisinė pagalba apima mažiau nei ta, kuri numatyta Reglamento V skyriuje, todėl būtina ją papildyti šiomis nuostatomis.

Portugalijoje nepilnamečiai atleidžiami nuo susijusių mokesčių mokėjimo, kai jiems atstovauja prokuroras arba teismo paskirtas advokatas.

Nepilnamečiai arba jų teisiniai atstovai taip pat atleidžiami nuo išlaidų apmokėjimo tais atvejais, kai paduodami apeliaciniai skundai dėl nepilnamečių bylų teismo bylose priimtų sprendimų, susijusių su išlaikymo taikymu, keitimu arba panaikinimu.

Nuo išankstinio teismo mokesčių mokėjimo atleidžiamos nepilnamečių bylų teisme vykstančio proceso šalys, taip pat nuo jų atleidžiama tada, kai pareiškiamas ieškinys dėl tam tikro asmens statuso. Pagal nacionalinės teisės aktus pilnamečiu tampama sukakus 18 metų.

Tačiau iš anksto sumokėti teismo mokesčius negali būti reikalaujama Portugalijos teismuose išskeltoje byloje, kurioms taikomas Reglamentas. Taip yra ir kai šios bylos yra susijusios su vaikais, ir kai jos susijusios su suaugusiais asmenimis, nepriklausomai nuo proceso formos ir ar išlaikymo prašymas teikiamas kartu su prašymu dėl asmenų statuso nustatymo (Reglamento 44 straipsnis).

Tokiose bylose, jeigu pareiškėjas neturi teisės gauti teisinę pagalbą ar teisės į nemokamą procesą, teismo mokesčių gali būti reikalaujama sumokėti bylos nagrinėjimo pabaigoje. Be to, Reglamento 56 straipsnyje nustatyti procesai, susiję su tėvų pareiga išlaikyti vaiką iki jam sukaks 21 metai (Reglamento 46 straipsnis), turi būti visiškai nemokami.

Minėtos Reglamento nuostatos yra taikomos tiesiogiai ir jomis išplečiama valstybėje pagal nacionalinės teisės aktus teikiamos teisinės pagalbos apimtis.

19 Kokiomis priemonėmis šioje valstybėje narėje užtikrinama, kad būtų vykdoma išlaikymo reglamento 51 straipsnyje nurodyta veikla?

Pagal minėtą 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 51 straipsnį Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas, kaip Portugalijos centrinė institucija, teikia paramą tose Reglamente numatytose bylose ir imasi visų tinkamų priemonių tuo tikslu.

Visų pirma, jo vykdomasis direktorius yra atsakingas už:

tokių prašymų perdavimą ir priėmimą;

proceso pradėjimo kompetentingame teisme inicijavimą arba palengvinimą;

teisinės pagalbos teikimą arba jos teikimo palengvinimą, kai tai reikalinga dėl aplinkybių;

pagalbą surasti skolininką;

pagalbą gauti reikiamą informaciją apie skolininko pajamas ir turta;

skatiniam taikiai susitarti siekiant, kad išlaikymas būtų mokamas savanoriškai, naudojantis tarpininkavimu, taikinimu ar panašiais procesais;

išlaikymo sprendimų vykdymo proceso (įskaitant bet kokių įsiskolinimų išieškojimą) palengvinimą;

pagalbą surinkti ir greitai pervesti išlaikymo išmokas;

pagalbą gauti dokumentinius arba kitokius įrodymus;

pagalbą nustatant vaiko kilmę (tėvystę), kai tai reikalinga išlaikymo išieškojimo tikslais;

bylų iškėlimo inicijavimą arba palengvinimą siekiant, kad būtų galima imtis bet kokių laikinųjų priemonių, kurios yra reikalingos nagrinėjamu išlaikymo

prašymu siekiamam rezultatui užtikrinti;

dokumentų įteikimo palengvinimą.

Kad būtų pasiekti šie tikslai, Portugalijos valstybė ir visų pirma Teisingumo vykdymo generalinis direktoratas, kaip centrinė institucija, ėmėsi šių priemonių:

padidintas teisės specialistų ir administracinių darbuotojų, priimančių ir persiunčiančių nutartis pagal Reglamentą, skaičius;

suteikta galimybė naudotis sutuoktinių taikintojo paslaugomis;

atitinkamoje interneto svetainėje sukurtas atskiras skyrelis, skirtas tarptautiniam teisminiam bendradarbiavimui civilinėse ir komercinėse bylose: jame galima rasti informaciją apie išlaikymo prievoles ir nurodymus dėl dokumentų ir formų, reikalingų pradedant Reglamente nustatytus procesus, taip pat galima užpildyti standartinę formą dėl įsiskolinimų dydžio nustatymo;

teisinės pagalbos prašymas paprašius persiunčiamas atitinkamoms kompetentingoms institucijoms;

prašymai persiunčiami kompetentingiems nacionaliniams teismams;

išverčiami dokumentai, reikalingi pareiškiant ieškinius, kai prašomoji valstybė yra Portugalija;

nacionalinių policijos, administracijos ir mokesčių institucijų, imigracijos ir sienos kontrolės tarnybų prašoma suteikti informacijos ir įrodymų dėl išlaikymo

skolininko buvimo vietos ir turto;

taikinimo atveju, kai išlaikymo skolininkas šaukiamas atvykti arba susisiekti su centrine institucija, jis yra informuojamas apie pateiktą prašymą dėl išlaikymo nustatymo, pakeitimo ar išieškojimo, ir jam paaiškinami įvairūs galimi scenarijai, visų pirma tie, kurie yra naudingiausi abiem šalims, – taip siekiama paskatinti savanoriškai mokėti išlaikymą.

Pastaba.

Kontaktinis asmuo, teismai ir kiti subjektai bei institucijos neprivalo vadovautis šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija. Taip pat vis tiek reikia susipažinti su galiojančiais teisės aktais. Šie teisės aktai reguliariai atnaujinami ir tikslinamas jų aiškinimas atsižvelgiant į teismų praktiką.

Šis tinklalapis priklauso portalui [Jūsų Europa](#).

Laukiame jūsų [atsiliepimų](#) apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Paskutinis naujinimas: 15/01/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.